

Avtale mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti:

En moderne domstolsreform

Innledning

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti er enige om å vedta en ny, moderne domstolsstruktur. Målet med de foreslåtte endringene er økt rettssikkerhet i hele landet gjennom å sikre god kompetanse og viktige kompetansesarbeidsplasser i domstolen.

Norske domstoler er gjennomgående gode, og nyter høy tillit. Dagens domstolstruktur har imidlertid manglende muligheter for moderat spesialisering, for lang saksbehandlingstid og ineffektiv bruk av ressurser. Disse utfordringene er påvist av Særdomstolsutvalget, Domstolkommisjonen og Riksrevisjonen, og er støttet av en rekke tunge faginstanser i flere høringsrunder.

Dagens domstolstruktur tilrettelegger ikke for moderat spesialisering. Et enstemmig Særdomstolsutvalg har derfor anbefalt at barnevernssakene regionaliseres i større tingretter hvor det er mulig å etablere slik spesialisering. Dersom dette gjennomføres uten en ny domstolsstruktur, vil svært mange små domstoler ha for få saker til behandling. Domstolkommisjonen har i sin analyse vist til at sakene for norske domstoler blir stadig mer krevende og at det derfor er et faglig behov for å øke spesialiseringen blant norske dommere også innenfor andre fagområder enn barnevern. Riksrevisjonen har også påvist at bruken av mekling varierer mye fra domstol til domstol og at de mindre domstolene gjennomgående ikke kan tilby rettsmekling i samme utstrekning som de større. Dette fører til et dårligere rettstilbud til de som bor i områder med en mer spredt befolkning. Innstillingsrådet for dommere har påpekt at rekrutteringen til de mindre domstolene gjennomgående er mer problematisk enn for de større. Borgerne har krav på det den samme kvaliteten på domstoltjenestene uansett hvor de bor i landet.

Både Riksrevisjonen og Domstolkommisjonen har dokumentert at store domstoler ofte har stort sakstilfang pr dommer og ofte lange køer, mens mindre domstoler gjennomgående har mye ledig kapasitet som ikke utnyttes godt nok. Riksrevisjonens effektivitetsanalyse ble utarbeidet i 2019, og viser at fem tingretter kunne avgjort 50 prosent flere saker med de ressursene de har tilgjengelig. Fire tingretter kunne avgjort mellom 30 og 50 prosent flere

saker, seks tingretter kunne avgjort mellom 20 og 30 prosent flere saker mens ti tingretter kunne avgjort mellom 10 og 20 prosent flere saker. Det er viktig å legge til rette for at disse domstolene kan øke aktiviteten sin all den tid det er et problem med stort sakstilfang i større domstoler og ledig kapasitet i mindre domstoler.

Forslaget om å utvide rettskretsene gjør at rettssaker enklere kan fordeles mellom domstolene innenfor den enkelte krets. Det legges ikke opp til nedleggelse av noen lokale domstoler eller jordskifteretter. Målet er tvert imot å øke aktiviteten i hver enkelt domstol. Dette er god distriktpolitikk, fremfor å la distriktsdomstolene fortsette å drive som i dag med ledig kapasitet og økende grad av rekrutteringsproblemer. Det er også en god løsning at det blir færre domstolsledere, og at mange av dagens lederstillinger blir rene dommerstillinger. Dette betyr mindre administrasjon og mer dømmende virksomhet. Proposisjonen fra regjeringen legger til grunn at det ikke skal utpekes noen hovedseter innenfor de nye rettskretsene, alle domstoler er likestilte og det forutsettes at domstollederen er fysisk tilstede i domstolene innenfor rettskretsen.

Regjeringspartiene og FrP ser med bekymring på at debatten som har oppstått i lokale medier over hele landet bærer preg av misforståelser og feilinformasjon. Selv om de nye rettskretsene får egne navn og betegnes som nye tingretter, betyr ikke det at de lokale domstolene innenfor rettskretsen skal legges ned. Tilbudet for publikum videreføres, med mål om høyere kvalitet og rettsikkerhet i hele landet. Det forutsettes at domstollederen i hver nye rettskrets fordeler sakene jevnt og hensiktsmessig til hver av domstolene i rettskretsen. Dette skal bidra til å øke aktiviteten i mindre distriktsdomstoler som i dag har perioder med ledig kapasitet. Vi stiller oss positive til lokale initiativ om endringer i strukturen der det er enighet om dette, og viser for øvrig til proposisjonens grundige omtale av temaet under punkt 3.4.13.

Regjeringspartiene og FrP viser til at særlig Senterpartiet i en rekke avisoppslag landet påstår at domstoler skal «sniknedlegges», og at hundrevis av arbeidsplasser forsvinner i distriktene. Dette er sterkt misvisende. Det er særlig bekymringsfullt at Senterpartiet bidrar til at folk sitter igjen med et inntrykk av at deres lokale domstol forsvinner når publikumstilbudet blir som før, arbeidsplassene vil forbli lokalt, og rettsaktiviteten mange steder vil øke. Vi setter spørsmålsteget ved hvorfor Senterpartiet ikke heller ønsker å ta del i en konstruktiv og nødvendig løsning på utfordringene som norske domstoler beviselig står overfor i dag.

Politisk forankring av fremtidige endringer

Regjeringspartiene og FrP foreslår å lovfeste gjeldende praksis hvor forslag til endringer i rettskretsene forelegges Stortinget av regjeringen, som deretter vedtar endringer i domstolstrukturen ved kongelig resolusjon etter domstoloven § 22. Videre foreslår vi at myndigheten til å opprette og legge ned rettssteder etter domstoloven § 25 uttrykkelig legges til Kongen, og at også slike saker skal forelegges for Stortinget. Vi foreslår en endring i lovteksten som markerer at tingrettene normalt har flere faste rettssteder, og som tydeliggjør at myndigheten etter § 25 dreier seg om å fastsette den geografiske plasseringen av disse rettsstedene. Myndigheten etter § 25 omfatter også myndighet til å legge ned slike rettssteder.

Regjeringspartiene og FrP foreslår følgende lovendring:

Domstoloven § 22 skal lyde:

Rikets inndeling i domssogn for tingrettene (rettskretser) bestemmes av Kongen. Endringer i rettskretsene skal forelegges for Stortinget.

Domstoloven § 25 første ledd skal lyde:

Kongen fastsetter hvor tingrettene skal ha sine faste rettssteder. Endringer i de faste rettsstedene skal forelegges for Stortinget.

Bemanning

Regjeringspartiene og FrP understreker at alle rettssteder skal bestå og være bemannet. Samtlige rettssteder skal ha bemanning som sikrer publikum et godt domstoltilbud. Ved rettssteder som i dag har fire faste dommerårsverk eller mindre skal nivået på dagens antall årsverk knyttet til kjernevirksomheten opprettholdes. Dette for å ta vare på fordelene med en geografisk spredd struktur. Med kjernevirksomhet menes dømmende virksomhet i straffe- og sivilsaker, samt saksbehandling av tvangssalgssaker, gjeldsordningssaker, konkurs-saker, dødsbobehandling og offentlige skifte av dødsbo og felleseiebo.

For at de samlede ressursene i rettskretsen utnyttes best mulig, kan de ansatte i perioder arbeide ved andre rettssteder dersom saksmengden tilsier det. Selv om dommerne og de ansatte kan utføre oppgaver for hele rettskretsen, skal de ha et hovedarbeidssted og arbeidsområde.

Regjeringspartiene og FrP foreslår på denne bakgrunn:

Stortinget ber regjeringen sikre at alle rettssteder skal bestå og være bemannet. Ved rettssteder som i dag har fire faste dommerårsverk eller mindre skal nivået på dagens antall årsverk knyttet til kjernevirksomheten opprettholdes.

Bedre fordeling av saker mellom rettsstedene i rettskretsen

Regjeringspartiene og FrP viser til at et av de viktigste tiltakene i domstolsreformen er å legge til rette for bedre fordeling av saker mellom domstolene innenfor hver rettskrets. Dette er også et viktig grep for at mindre domstoler skal få økt aktivitet. Rettsstedet skal som hovedregel håndtere de saker som geografisk tilhører rettsstedet i tråd med dagens regler i tvisteloven og straffeprosessloven. Det legges til grunn at hver enkelt nye sorenskriver påser en hensiktsmessig fordeling av sakene som tar hensyn til eventuell ledig kapasitet. Samtidig må det vektlegges om partene i en sak ønsker saken sin ført for en bestemt domstol innenfor rettskretsen.

Rettsmekling

Regjeringspartiene og FrP understreker at en sentral del av reformen er å tilrettelegge for økt rettsmekling ved hver domstol. Det er i dag et problem at ikke alle domstolene i like stor grad tilbyr og gjennomfører rettsmekling. Vi ber regjeringen påse at rettsmekling blir et likeverdig og godt tilbud ved alle landets rettskretser.

Særlige forhold ved enkelte rettskretser

Regjeringspartiene og FrP viser til at Oslo byfogdembete og Oslo tingrett i proposisjonen er foreslått sammenslått. Det understrekes at den nye enheten må organiseres på en måte som ivaretar den høye kvaliteten og det spesialistpreget som kjennetegner dagens byfogdembete.

Regjeringspartiene og FrP viser til at forslag til ny inndeling av Finnmark i to rettskretser representerer en sterk ubalanse hva gjelder befolkningsgrunnlag og størrelse på fagmiljø, hvor Sis-Finnmárkku diggegodd/Indre Finnmark er vesentlig mindre enn Ytre Finnmark.

Det legges til grunn at den samiske befolkningen skal ha god tilgang på tvisteløsning av høy kvalitet ut fra de samme kriterier som den øvrige befolkning. All den tid man legger til grunn at større rettskretser er nødvendig, er vanskelig å forstå at en slik forbedring ikke skal bli den samiske befolkningen til del i form av en større rettskrets for domstolen som særlig skal ivareta den samiske dimensjonen. Kompetanse i domstolene om samiske forhold krever kompetansebygging om samisk språk, kultur og samfunnsliv, men også sterkere fagmiljø.

Det fremmes derfor forslag om å styrke den samiske dimensjonen i domstolene ved å utvide rettskretsen som skal ivareta saker med samiske interesser til å omfatte hele Øst-Finnmark. Finnmark og Nord-Troms (kun Kvæningen) deles inn i følgende rettskretser:

Tingrett	Rettskrets (tidligere tingretter med tilhørende rettskretser)	Bemannede rettssteder	Kommuner
Vest Finnmark	Alta Hammerfest/Hámmerfeasta Nord-Troms (kun Kvæningen)	Alta Hammerfest/ Hámmerfeasta	Alta, Hammerfest/Hámmerfeasta, Hasvik, Kvæningen, Loppa, Måsøy, Porsáŋgu/Porsanki/Porsanger, Nordkapp
Øst Finnmark	Øst-Finnmark Sis-Finnmárkku diggegodd/Indre Finnmark	Deatnu/Tana Vadsø	Deatnu/Tana, Guovdageaidnu/Kautokeino, Kárášjohka/Karasjok, Unjárga/Nesseby, Sør-Varanger, Berlevåg, Båtsfjord, Gamvik, Lebesby, Vadsø, Vardø

Befolkning Vest-Finnmark rettskrets	
Alta	20802
Hammerfest	11375
Nordkapp	3123
Måsøy	1214
Hasvik	992
Loppa	858
Porsanger	3949
Kvænangen	1189
Totalt	43502

Befolkning Øst-Finnmark rettskrets	
Sør Varanger	10101
Vadsø	5717
Kautokeino	2894
Tana	2877
Karasjok	2632
Båtsfjord	2210
Vardø	1996
Lebesby	1295
Gamvik	1130
Berlevåg	949
Nesseby	909
Totalt	32710

Regjeringspartiene og FrP viser til den tidligere jordskifteretten i Vågå. Jordskifteretten i Vågå var tidligere bemannet men etter flere utlysninger i perioden 2011-2013 ble den flyttet til Lillehammer. Det vises til at jordskifteretten i Vågå i dag er ubemannet uten at det har vært ønskelig. Dette er et eksempel på problemstillingen rundt rekruttering som domstolkommisjonen fremhever. Vi ber derfor Domstoladministrasjonen om å forsøke å

rekruttere noen til Nord-Gudbrandsdalen jordskifterett etter at domstolsreformen er gjennomført for å sikre en bemannet jordskifterett.

Budsjetttiltak

Regjeringspartiene og FrP vil påpeke at rettssikkerhet ikke bare sikres med en moderne struktur, men også gjennom solid økonomi og investeringer i moderne utstyr. Statsbudsjettet for 2021 er omtalt som det beste domstolsbudsjettet i nyere tid, og legger grunnlaget for styrket rettssikkerhet over hele landet. Med budsjettenigheten mellom regjeringspartiene og FrP styrkes også domstolene økonomisk med 40 millioner kroner ekstra i tillegg til regjeringens opprinnelige forslag. Dette betyr at domstolene får en rekordhøy styrking på over 170 millioner i 2021 hvor pengene skal gå til å styrke bemanning, digitalisering av domstolene og videre innføring av lyd- og bildeopptak i rettsalene.